

حقوق در آینه رویه قضایی (۳)

حقوق بانکی کاربردی

(جلد سوم)

«حکامات بانکی و ضمانت اجرا»

مؤلفان

علیرضا توفیق

قاضی سابق دادگستری و مدرس دانشگاه و رئیس موسسه مطالعاتی و مرکز پژوهش‌های پولی و بانکی موسسه حقوقبان

دکتر عباس مرادی آملی

وکیل پایه یک دادگستری و مدرس دانشگاه

فهرست مطالب

درآمد.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵
گفتار نخست: مفاهیم و کلیات.....	۱۹
مبحث اول: تعریف حقوق بانکی.....	۱۹
مبحث دوم: جایگاه «حقوق بانکی» در نظام حقوقی کشور.....	۲۲
مبحث سوم: منابع حقوق بانکی.....	۲۴
بند اول: قانون.....	۲۴
بند دوم: آیین نامه ها و بخشنامه ها و دستور العمل های بانکی.....	۲۴
بند سوم: منابع فقهی.....	۲۵
بند چهارم: رویه قضایی.....	۲۶
بند پنجم: رویه عملی و عرف حاکم.....	۲۶
بند ششم: مقررات و رویه های بین المللی.....	۲۷
بند هفتم: دکترین حقوقی و نظریه داناتان حقوق.....	۲۷
مبحث چهارم: مصادیق و انواع دعاوی بانکی.....	۲۸
بند اول: طرح دعوا در مراجع قضایی.....	۲۸
بند دوم: مطالبه از طریق واحد اجرای ثبت.....	۳۱
مبحث پنجم: علل طرح دعاوی بانکی در مراجع ثبتی و مراجع قضایی با فراوانی	
حداکثری.....	۴۸
مبحث ششم: اصول حاکم بر اخلاق مالی اسلام.....	۵۰

۵۵.....	مبحث هفتم: اصطلاحات بانکی
۶۷.....	مبحث هشتم: آسیب‌شناسی نظام بانکی کشور
۶۷.....	بند اول: آسیب‌شناسی (بانک مرکزی و شورای پول و اعتبار)
۶۸.....	بند دوم: آسیب‌شناسی «عملیات بانکی»
۷۰.....	بند سوم: آسیب‌شناسی سیستم یکپارچه بانکی
۷۱.....	بند چهارم: آسیب‌شناسی اصلاحات ساختاری
۷۴.....	مبحث نهم: مفهوم تخلفات بانکی
۷۴.....	بند اول: تخلف
۷۶.....	بند دوم: مقایسه تخلف اداری و فساد اداری
۷۷.....	بند سوم: تخطی از انجام وظایف اداری
۷۸.....	مبحث دهم: مفهوم ضمانت اجرا
۸۱.....	گفتار دوم: تبیین تخلفات بانکی و ضمانت اجرای آن
۸۱.....	مبحث اول: احصای انواع تخلفات بانکی
	مبحث دوم: تخلف ناشی از عدم رعایت نرخ سود تسهیلات مصوب شورای پول و اعتبار
۸۳.....	بند اول: مقدمه
۸۳.....	بند دوم: طرح دعوای حقوقی «بطلان شرط ضمن عقد»
۸۵.....	بند سوم: نمونه دادخواست‌های راجع به ابطال شرط ضمن عقد به جهت تعیین نرخ سود مازاد بر مصوبه
۸۷.....	بند چهارم: نمونه رای دادگاه در خصوص ابطال شرط ضمن عقد (نرخ سود مازاد بر مصوبه)
۱۰۱.....	مبحث سوم: مسدود نمودن بخشی از تسهیلات در حساب سپرده
۱۰۸.....	مبحث چهارم: اخذ وکالت بلا عزل از مشتری به جای سند رهنی یا وثیقه
۱۰۸.....	بند اول: طرح موضوع
۱۰۹.....	بند دوم: نمونه رأی دادگاه
۱۱۵.....	مبحث پنجم: اخذ سند صلح از مشتری به جای سند رهنی
۱۲۲.....	مبحث ششم: اخذ سند رسمی انتقال از مشتری به جای تنظیم سند رهنی یا وثیقه

- مبحث هفتم: اعطای تسهیلات در جهت تسویه تسهیلات بانکی ۱۳۰
- مبحث هشتم: انجام عملیات بانکی بدون اخذ مجوزهای سه گانه از بانک مرکزی ۱۳۱
- مبحث نهم: خروج از موضوع فعالیت شرکت (اصل تخصص) و عدم اهلیت ۱۳۸
- مبحث دهم: نمونه رأی ۱۵۰
- بند اول: اصل انتظار مشروع و تاثیر عدم مجوزهای سه گانه ۱۵۸
- بند دوم: مفهوم انتظار مشروع ۱۵۹
- بند سوم: مبانی انتظار مشروع ۱۶۰
- بند چهارم: نتیجه گیری ۱۶۱
- مبحث یازدهم: عدم رعایت قاعده تسهیم بالنسبه در زمان پرداخت قسمتی از تسهیلات ۱۷۰
- مبحث دوازدهم: عدم رهن بر قرارداد بانکی ۱۷۷
- مبحث سیزدهم: اختصاص بند رهنی سابق بر دین جدید (تسهیلات جدید) ۱۸۰
- بند اول: نحوه اقامه صلح دعوا ۱۸۰
- بند دوم: جهات استحقاق خواهان ۱۸۰
- بند سوم: مالی یا غیر مالی بودن ۱۸۱
- بند چهارم: مرجع صالح به رسیدگی ۱۸۱
- بند پنجم: مستندات قانونی دعوا ۱۸۱
- بند ششم: نمونه دادخواست راجع به تقدم رهن بر دین ۱۸۲
- بند هفتم: نحوه رسیدگی به دعوا ۱۸۶
- بند هشتم: نمونه رأی دادگاه راجع به تقدم رهن بر دین ۱۸۶
- مبحث چهاردهم: تقاضای ممنوع الخروج نمودن بدهکار بانکی به خلاف قانون امری ۱۹۴
- بند اول: تعریف «ممنوع الخروج» ۱۹۴
- بند دوم: مستند قانونی ممنوع الخروج ۱۹۴
- مبحث پانزدهم: عدم ارسال اخطاریه به وام گیرنده و ضامن یا رهن از ناحیه بانک ۱۹۹
- مبحث شانزدهم: عدم ارایه نسخه ای از قرارداد بانکی به مشتری، ضامن و رهن ۲۰۳

مبحث هفدهم: عدم تحویل مدارک و تضامین بانکی پس از صدور حکم دادگاه یا تسویه واقعی تسهیلات یا اجرای قرارداد در واحد اجرای ثبت	۲۰۴
مبحث هجدهم: ایفای ناروا	۲۰۹
مبحث نوزدهم: اخذ جریمه تأخیر مازاد بر ۶ درصد (اعمال جریمه پلکانی)	۲۱۸
مبحث بیستم: عدم اعطای تسهیلات کمتر از یکصد میلیون ریال با یک ضامن	۲۲۱
مبحث بیست و یکم: عدم افتتاح حساب مخصوص (مشترک) توسط بانک در عقود مشارکتی	۲۲۲
مبحث بیست و دوم: عدم اجرای مصوبات شورای پول و اعتبار و بانک مرکزی به عنان قاعده امری	۲۲۳
مبحث بیست و سوم: سررسید نشدن تسهیلات و اقدام بانک	۲۲۴
مبحث بیست و چهارم: مطالبه از محل وثیقه و سند رهنی	۲۲۶
مبحث بیست و پنجم: استرداد اسناد ضمانتی وام (چک و ...) ذی نفعی ضامن یا عدم ذی نفعی ضامن	۲۳۰
مبحث بیست و ششم: سایر تسهیلات بانک	۲۳۲
گفتار سوم: ضمانت اجراهای اداری و انتظامی	۲۳۳
مبحث اول: مصادیق تخلفات اداری و انتظامی	۲۳۴
مبحث دوم: مجازات‌های اداری و انتظامی	۲۴۱
بند اول: ماده ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان دولت	۲۴۱
بند دوم: ماده ۴۴ قانون پولی و بانکی کشور	۲۴۲
بند سوم: ماده ۱۰ دستورالعمل نحوه رسیدگی به شکایات مؤسسات اعتباری مصوب ۱۳۹۳	۲۴۳
مبحث سوم: مراجع رسیدگی به تخلفات اداری و انتظامی	۲۴۴
بند اول: هیأت رسیدگی به تخلفات اداری	۲۴۴
بند دوم: هیأت انتظامی بانک‌ها	۲۴۷
بخش اول: کلیات و نحوه رسیدگی هیأت	۲۴۸
فصل اول: عنوان قانونی نام هیأت	۲۴۸
فصل دوم: محدوده رسیدگی هیأت	۲۴۸

فصل سوم: مجازات‌های انتظامی.....	۲۴۸
فصل چهارم: اعضای هیأت.....	۲۴۹
فصل پنجم: قابلیت تجدید نظر رای هیأت انتظامی.....	۲۵۰
فصل ششم: مرجع تجدید نظر از آرای هیأت انتظامی.....	۲۵۰
فصل هفتم: قطعیت یا قابل اعتراض بودن آرای شورای پول و اعتبار.....	۲۵۰
بخش دوم: دعاوی بانکی در دادگاه حقوقی و منوط شدن آن به احراز تخلف در	
هیأت انتظامی بانک‌ها.....	۲۵۱
فصل اول: مقدمه و طرح مسأله.....	۲۵۱
فصل دوم: نظریه موافقان صدور قرار عدم استماع دعوا (نظریه اقلیت).....	۲۵۲
فصل سوم: نظریه مخالفان صدور قرار عدم استماع و اعتقاد به ضرورت	
رسیدگی به دعوا (نظریه اکثریت).....	۲۵۳
گفتار چهارم: ضمانت اجراهای مدنی (حقوقی).....	۲۶۷
مبحث اول: بی اعتباری تصمیمات، اختیارات قانون و مقررات.....	۲۶۷
مبحث دوم: ایجاد مسئولیت مدنی.....	۲۷۵
بند اول: جبران خسارات مادی.....	۲۷۵
بند دوم: جبران خسارات معنوی.....	۲۸۲
گفتار پنجم: ضمانت اجراهای کیفری.....	۲۸۵
مبحث اول: شناسایی مسئولیت کیفر اشخاص حقوقی.....	۲۸۵
مبحث دوم: مسئولیت کیفری موسسات اعتباری.....	۲۸۸
بند اول: ضمانت اجراهای کیفری قابل اعمال بر بانکها و موسسات اعتباری.....	۲۸۸
مبحث سوم: مسئولیت کیفری مدیران و کارکنان بانک‌ها.....	۲۹۶
بند اول: مسئولیت کیفری مدیران بانک‌ها.....	۲۹۶
بند دوم: مسئولیت کیفری کارمندان موسسات اعتباری:.....	۲۹۷
نتیجه.....	۳۰۰

۳۰۱	گفتار ششم: مجموعه قوانین و مقررات مرتبط
۳۰۱	مبحث اول: قانون پولی و بانکی کشور
	مبحث دوم: قانون راجع به منع مداخله کارمندان در معاملات دولت مصوب
۳۰۸	۲ دی ماه ۱۳۳۷
۳۱۱	مبحث سوم: قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)
۳۱۷	مبحث چهارم: قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی
۳۲۲	مبحث پنجم: قانون نحوه وصول مطالبات بانکها
۳۳۳	مبحث ششم: قانون رسیدگی به تخلفات اداری
۳۵۸	فهرست منابع و مآخذ

درآمد

معرفت و شناخت نسبت به رشته حقوق به عنوان یک رشته بسیار مهم و کاربردی امروز به عنوان یک نیاز غیر قابل انکار فرض است و بر اساس این نیاز ما بر آن شدیم تا با قدم گذاشتن به عرصه سبکی نوین و کاربردی کردن تعلیمات حقوقی نیاز میرم دانش پژوهان را شناسایی و با راهنمایی ایشان آن‌ها را در میان انبوهی از تعارضات و تناقضات در دستگاه فکری موجود هدایت نموده و در جهت ایجاد رویه‌ای غالب و شفاف مقررات را به عرصه عمل وارد نماییم.

رابطه انسان با حقوق در ساحت‌های چهارگانه‌ای چون ۱- حقوق‌سازی (قانونگذاری) ۲- حقوق دانی (علم حقوق به معنای عام آن شامل بررسی عرصه‌های دیگری که با مقررات اجتماعی مرتبط است، نظیر فلسفه، تاریخ و جامعه‌شناسی) ۳- حقوق ورزی (اجرای اداری و قضایی نظام حقوقی یعنی قضاوت خلاصه می‌شود) ۴- حقوق‌بانی^۱ (کنشگری حقوق از طریق آگاهی‌سازی و توانمند نمودن جامعه و کلا و کارشناسان حقوقی به مثابه جریانی که بتوانند جلوی کج روی و برداشت‌های ناصحیح و ناپاید غبار آلود حاکی از رکود تفکر در دستگاه قضایی از بین برده و پویا و فعال و مستمر رصد آمد) حریف می‌گردد.

حقوق‌بان مفهومی بدیع در عرصه اجتماعی و به عنوان یک عنصر فعال و کنشگر در صدد تبیین درست و صحیح قوانین از مسیر درک دقیق منطق ساحت نظام حقوقی و جلوگیری از کج روی در فهم مفاهیم حقوقی است و کوشش می‌کند با تقویت حوزه کاربردی حقوق فرد را در رسیدن به حقوق خود توانمند سازد یکی از این روش‌ها تألیف کتب و مقالات کاربردی است، از جمله می‌توان به دو جلد حقوق بانکی کاربردی (عقود بانکی و دعاوی بانکی) و جلد سوم آن یعنی کتاب حاضر حقوق بانکی کاربردی (تخلفات بانکی و ضمانت اجرای آن) اشاره نمود که از جمله ویژگی‌های منحصر به فرد این اثر:

۱- جامعیت اثر نسبت به موارد مشابه در حوزه حقوق بانکی

۲- دقت در پرداختن به مطالب تخصصی و رویه قضائی به مفهوم عام آن

۱. حقوق‌بان کسی است که با درک صحیح از قوانین و مقررات، یاوران عدالت وکیل، کارشناسان، نمایندگان حقوقی و دادرس را در دریافت صحیح قانون و اجرای عدالت کمک می‌کند.

۳- زبان شیوا و روان در پرداختن به مطالب

می‌باشد. موسسه حقوقبان براین است تا بتواند با توانمندسازی و ایجاد فرهنگ درست مطالبه‌گری، قدمی در جهت ایجاد جامعه‌ای سالم و نقاد البته به شکل علمی و آموزشی بردارد همچنان که در جلدهای اول و دوم از مجموعه حقوق بانکی کاربردی همین اهداف تبیین گردیده است. در تلاش حاضر هر چند داعیه‌ی کامل و بی نقص بودن هر اثر علمی عادلانه باشد اما امید است بتواند جامعه هدف خود را سیراب نموده و هدف غایی هر جامعه‌ای را که ایجاد نظم و گسترش عدالت است، تأمین نماید.

موضوع "مبانی حقوقی" صرفاً در امور بانکداری نیست بلکه در اکثر مسائل اجتماعی و اقتصادی و قضایی مداوم دارد که محتاج مطالعه، تحقیق، پژوهش و تبیین است که قانونگذاری هوشمند به نحوی نیازمند "سازمان حقوقی" بسیار دقیق است که اقتضای آن پرداخت به حوزه‌های "فلسفه فقه"، "سفه حقوق" می‌باشد. در سال‌های اخیر تلاش‌های خوبی در جهت توسعه مطالعات مربوط به صورت گرفته اما کم‌تاثیر بوده و ضرورت دارد در جهت "نظام‌سازی" و حکومت فقه به لحاظ نظریه و پایه - حقوق ایران از آن تلاش مضاعفی صورت گیرد و در «دایرةالمعارف بزرگ فلسفه فقه» و «دایرةالمعارف بزرگ فلسفه حقوق» گردآوری شده و مورد استفاده حقوقدان و حقوق‌سازان قرار گیرد تا مصداق این شعر نباشیم که:

سال‌ها دل طلب جام‌جم از ما می‌کرد و آن به خود اشت ز بیگانه تمنای کرد

بر این اساس «مرکز پژوهش‌های پولی و بانکی» در «موسسه حقوقبان» تاسیس گردید و تلاش خود را در این راستا معطوف داشته تا اولاً «مبانی حقوق بانکی» ثانیاً «دایرةالمعارف حقوق بانکی» را گردآوری و در معرض جامعه حقوقی و قانونگذار قرار دهد. امید است این تلاش مقبول خداوند سبحان و مطلوب خوانندگان باشد «ان شاء الله».

محمد محسن اسعدی

مدیرعامل موسسه حقوقبان